

TAKÁTS MÁRK DÁVID

Hálát adni, de minek?

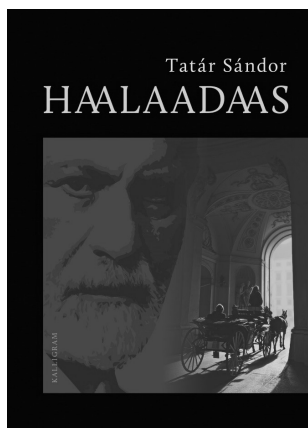
TATÁR SÁNDOR: HAALAADAAS

Platón *Kratülosz*ában (bár maga a dialógus etimológiai irányultságú) egy egészen sajátos túlvilág-képet ismerhetünk meg. Amikor a két beszélgetőpartner (Szókratész és Hermogenész) a különböző istenségek elnevezéseinek gyökereit keresik, Hádészhoz érve annak neveit az *aidesz* (lát-hatatlan) és a *plutosz* (gazdagság) szavakból eredtetik (*Kratülosz*: 403a–e). A láthatatlan azért tartozik a nevei közé, mert a haláltól félnek az emberek, annak tényét folyton rejtegetik, azt lát-hatatlanná téve ezáltal. Ami azonban a jelen írásban a fontosabbik szempont, az a „gazdagság” elnevezés oka. Szókratész gondolatmenete szerint mivel Hádész a holtak lelkeit örökre birodalmában tartja, a valahol-ott-tartó hatalmak közül a legnagyobbal kell bírnia. Ez nem más, mint a vágy, a szép beszédek hallgatásának a vágya. A hallgatóságot azonban csak szépelgéssel nem lehet a túlvilágon tartani. Fontos, hogy a beszéd hallgatása után a néző kiválóbbnak érezze magát, mint előtte volt, azaz tudással gazdagodjon általa, innen a gazdagság elnevezés. Hádész tehát nemcsak kiváló rétor, hanem kiváló filozófus is, akinek beszédeitől a közönség képtelen elszakadni.

Ha Tatár Sándor verseskötete Hádész lenne, bizony kevés lelket sikerülne ott tartania a túlvilágon. Szépen szólal meg, de tartalmilag nem közel sokat.

A szerző hatodik verseskötete közel húsz év verseit közli. A kötet által érintett témák (öregedés, szerelem, létfilozófia és politika) ritkán gazdagodnak az érintés nyomán. Vegyük példának a nyitó versek egyikét, ami komoly problémát diagnosztizál a magyarországi politikai életben, és

Pesti Kalligram
Budapest, 2021
120 oldal, 2990 Ft

sürgeti valamilyen változás szükségességét, de nem tér ki a konkrét változás mibenlétére. „Voksol a nép, az úr dőzsöl, / és csak vihog Fortuna. (...) – a népek itt szajrét várnak, / s tévé előtt boroznak.” Majd később: „Volt szép tervünk? Odakozmált. / Mikor vált szív zord hadosztályt? / Minden norma elavult. / Mikor jön ki felüvölt?” Nem csak az idézett mű, hanem a kötet további, politikai tartalmú verseiben is hasonló problémák detektálhatóak, miszerint hogy analízisük nem ereszkedik mélyebbre egy tüntetésre kicipel transzparens elemzési szintjeinél.

Hasonló történik a *Magyarok Istene* című felsoroló versben is. Itt a különböző karakterek felsorolásának örömeiben tobzódva a költő annyira elveszik, hogy elfelejt a felsorolt magyarokról (vagy a magyarságról általában) dolgot is állítani (a vers formátuma miatt adott körülményen kívül, nevezetesen, hogy sokan vannak és sokfélék): „bamba nyáját, hümmögő szkeptikus, firkászokat, / többszörös családapát s azt is, aki csak farkat rázogat (...) tetováltakat és márványsimákat, / tétovákat és törtetőket, / tagbaszakadt kanokat s törpe nőket, / beletörődőket és követelődzőket”.

A versek nagyjá kötött formákat használ, hangvétele azonban fanyarul humoros, és sokat ironizál. A szorosán követett rímformák emelkedett légköre folytonos feszültségben van az elhangzott gondolatok (sokszor reflektált) banalitásával. „Örömről álmodott pedig / (Na, ezt talán mégse! / Vagy ez is volt a cél: a giccs? / [azt legalább elérte!])”

De mindemellett kísérletezést is találunk. A versekben többször is feltűnik az adott szótagok félkövérrel való kiemelésével történő játék (mint pl. a kötet második részének a címe: *a méjségből*), a különböző szimbólumok és speciális karakterek használata (egyesen a Word-szimbólumok Wingdings gyűjteményéből), a lábjegyzetekkel, valamint a betűtípus változtatásával való kísérletezés. Ezek a játékok azonban nincsenek olyan rendszerességgel vagy szabályossággal kihasználva, hogy a kötet során konkrét formanyelv születessen belőlük. A bevett, hibátlanul megkomponált versformák és az elvértve megjelenő kísérletezés így feszültségben ülnek egymás mellett.

Egyébként a folyamatos dalszerűség és rímigény adja a verseskötet legnagyobb erőnyeit is. Tatár a rímformákhoz láthatóan jó érzékkel nyúl, ami a kötetet kifejezetten gördülékennyé teszi, a jóízű szóbüvészkedés és dalszerűség magát könnyen olvastatja.

Ez a sodródás-élmény csupán akkor szakad meg, amikor az olvasó elvezíti szimpátiáját a költői én karaktere felé, ami nem szerencsés, ugyanis a kötet élvezeti értéke épp ettől a szimpátiától függ (elvégre felületesen fecsegni is csak barátjával szeret az ember).

Ez a szimpátiavesztés elkerülhetetlenné válik a kötet második részében, ahol a költő folytonosan barátnője (a nála fiatalabb D. kisasszony) miatt szottyog. („Vergődsz ölelésében?! Hálátlan ripók! / Nem is tudod, mily ritka a hűségés a nőben! / S igénytelen: nem érdeklik klipszek, kalapok és cipők –

/ mindenki más faképnél hagyhat, ő nem." (D. kisasszony húségéről); „Csoroszlyává vénülsz mellettem, D. kisasszony – / Megéri? Mért nem keresel délceg ifjakat? / Elbúcsúznak majd, meglásd, a fogaid sorra, / ráncos lesz bőröd, melled szilvamag." (Falra hányt borsó? Pedig...); „De oly gyermek vagy, olyan szívhezszólóan naiv, / mint egy göndör-fürtös pufók hároméves: / nem tudok haragudni rád. (...) Hogy *ásó-kapa-nagyharang* lesz-e a vége / (ilyen hálátlanul és durcásan is tetszel nekem; / én fölül tudok emelkedni nem éppen jelentéktelen / hibáidon) / **vagy** / mégis rád unok majd egyszer, s ellöklek / magamtól még elevenen, azt / – jól jegyezd meg, kishusom! – azt is / én döntöm el." (D. kisasszony a háládatlanságról). A kodependens szerelmi viszonyban nem csak a korkülönbség okoz nehézséget, D. kisasszony ugyanis maga a megtestesült depresszió: „Sorsom nagyon fukar. / Vagy bőkezű – / depressziót ad, hogy bekerít- s leterítsen / (régí sejtésem: d[epresszió ⇒ kisasszony] nőnemű)."

De nem ez az egyetlen alkalom, ahol a költő egy klasszikus poétikai hagyomány nőképehez nyúl vissza, mint például az *Így adakoznánk mi* című versben: „Magányunkat, szorongásunkat a női perselybe / ejtjük (Rendeltési helyére / kerül a sperma.)"

Visszatérő mozzanat még a költői szerepekről való meditáció, mint például a kötet nyitóversében, a *Minek vagyunk? minek az elején?*-ben: „Ennyi is sok volt, s tán még többet íránk. / Hisz hajthatna még rútabb hiúság! / Ha ennyi csak, tán elmegy még a hírvágy; Költő ne cserélje be priuszát." vagy a második részt indító *Vásári mulatságok / megfolyt bohócfesték*-ben: „A hasbeszélő hasbeszél, / a késdobáló kést dob. / A költő szava csak szeszély / (és meggebedni miért fog?)", de nem érünk messzebbre a romantikus közhelynél, miszerint hogy költőnek lenni nehéz és hálátlan dolog.

A hideg analízis és a szépre komponált szavak érzelmi töltete, valamint az előbbi látványos hiánya az *Episztémé... Na tessék!* című versben lesz talán a legreflektáltabb. Ezt a költő V. Mihálynak Pestre (feltehetőleg Vajda Mihály), és F. N.-nek Sils-Mariába (minden bizonnyal Friedrich Nietzsche) ajánl. „Az emberiség bűnbe esett a tudománnyal. (...) Megszállta a megismerés szelleme. (...) Az Igazság Maga (a cél, a fétis) / a felszín alatt pudvásodni kezdett". Hasonló gondolat jelenik meg a következő, *Fohász a tudatlanságért* című versben is: „Ablakodon túl utca vagy / kert, mindegy: benned labirint van – / mozdulna ajkad; úgy marad, / és cserbenhagy a hittan."

A verseskötet talán a *...szavakat sem...* című versben talál konkrét ars poeticára, aminek soraiból szintén érdemes lehet idézni, ugyanis mintha jelen kritikával lépne dialógusba: „A forma. Türelmes és fegyelmez(ett). A forma győző? (...) Jambusok, rímek sosem lesznek elegenden. / A forma legföljebb Xanax. Becsap. De szeretem."